

1900-luvun keskeisin kirjallisuuden ja taiteen suuntaus on **modernismi**.
Se alkoi 1800-luvun lopussa ja vaikuttaa kirjallisuuteen edelleen tänä päivänä.

Modernismi on reaktio siihen, mikä on vanhaa, kulunutta ja toimimatonta, kuten yhteiskunta, kulttuuri, ideologia...

Modernismi hallitsi länsimaista kirjallisuutta erityisesti ensimmäisen maailmansodan jälkeen 1920- ja 1930-luvuilla sekä toisen maailmansodan jälkeen 1950-1970-luvuilla.

1) YHTEISKUNTA JA KONTEKSTI

<p>1800- ja 1900- taitteessa elettiin rauhan ja vaurauden aikaa. Teollistuminen ja kaupungistuminen kiihtyivät ja elintaso nousi. Ihmisillä oli vapaa-aikaa sekä rahaa nauttia kulttuurista ja huveista.</p> <p>Ihmisten turvallisuudentunne järkkyy maailman politiikan tapahtumien ja maailmansotien myötä.</p> <p>Monet 1800- ja 1900-luvun vaihteen tapahtumat rohkaisivat ajattelijoita kyseenalaistamaan vanhoja totuuksia. Esimerkiksi Friedrich Nietzsche julisti provokatiivisesti, että Jumala on kuollut. Hän esitti, että ihminen hylkää vanhat ajattelutavat ja luo itse oman moraalinsa.</p> <p>Modernismin aikaan kuului myös kasvava kiinnostus ihmisen psyykeä kohtaan. Sigmund Freudin mukaan ihmistä ohjaavat vietit ja tiedostamaton: järkevä ihminen ei voi mitään mielensä haamuille.</p> <p>Ajatukset yksilöstä ja ihmisen mielestä vaikuttivat kirjallisuuteen ja taiteeseen.</p> <p>Suomi modernisoitui muun Euroopan mukana. Elintaso nousi, koulutustaso parani ja yksilölliset arvot korostuivat. Suomi tasapainoili kasvavan hyvinvoinnin sekä kriisien välillä. Kun Suomi irtautui Venäjästä, syttyi sisällissota punaisten ja valkoisten välille. 1939-1945 Suomi oli sodassa Neuvostoliiton kanssa.</p> <p>Sodat vaikuttivat suomalaiseen kirjallisuuteen. Ne toisaalta hidastivat kirjallisuuden kehitystä, toisaalta ne näkyivät kirjallisuuden aiheissa.</p> <p>Sotien jälkeen kirjallisuus uudistui aina voimakkaasti.</p>	<p>taite; vauraus <i>kiihtyä</i>; elintaso huvit <i>järkkyy</i> (jonkin) myötä = jonkin takia</p> <p>vaihe (= taite); <i>rohkaista kyseenalaistaa</i> <i>julistaa</i>; provokatiivinen <i>hylätä</i>; <i>luoda</i></p> <p><i>ohjata</i>; vietit tiedostamaton; haamut yksilö</p> <p><i>modernisoitua</i> <i>korostua</i>; <i>tasapainoilla</i> hyvinvointi; <i>irtautua</i> sisällissota</p> <p><i>hidastaa</i></p> <p><i>uudistaa</i></p>
---	--

2) MITEN MODERNISMI NÄKYI KIRJALLISUUDESSA JA KULTTUURISSA?

Modernismin kirjallisuus pyrki - ja pyrkii edelleen - uudistamaan

kirjallisuuden ilmaisutapoja. Esimerkiksi 1900-luvun alussa Euroopassa

syntyneet suuntaukset, kuten dadaismi, surrealismi ja ekspressionismi, ottivat voimakkaasti kantaa siihen, millaista kirjallisuuden pitäisi olla.

René Magritte, *Kuvien petollisuus* (1929)

uudistaa

ilmaisutapa

suuntaus

ottaa kantaa

tiivittää

ristiriita

Modernismiin kuuluu monenlaista kirjallisuutta. Sen takia sitä on vaikea tiivistää tiettyihin teemoihin. **Yhteistä modernismin kirjallisuudelle oli se, että ne kuvasivat modernin ihmisen elämää, joka on täynnä ristiriitoja.**

Suomessa modernismi näkyi maailmansotien jälkeen kirjallisuuden

uudistumisena. Kirjailijat halusivat hylätä vanhat ja kuluneet ilmaisutavat.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen suomalaisessa kirjallisuudessa tehtiin kirjallisia kokeiluja ja kirjoitettiin vapaarytmisiä runoja.

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa oli taas tarve käsitellä sodan traumoja kirjallisuudessa sekä suoraan että vertauskuvilla.

Sota järkytti ihmisten turvallisuudentunnetta. Kirjallisuudessa näkökulma siirtyi kansasta yksilöön, yhden ihmisen kokemukseen maailmasta.

kulunut

kokeilu; vapaarytmisen

tarve; *käsitellä*

vertauskuva = metafora

turvallisuudentunne (turvallisuus
+tunne)

3) TYYLISUUNNAN PIIRTEET JA ESIMERKIT

Modernismin kirjallisuus voi olla monimutkaista. Tämä johtuu siitä, että

modernistit hylkäsivät realistisen tyylin. Realismissa juoni etenee aikajärjestyksessä, hahmot ovat arkimaailmasta tuttuja ja romaani kommentoi yhteiskuntaa. Modernismi irtautui realismin loogisesta tavasta kertoa tarinaa ja ilmaista ajatuksia.

edetä

aikajärjestys

looginen

Modernismin kirjallisuudessa keskeinen tekniikka on tajunnanvirta. Tässä

tekniikassa romaanin kerronta on kuin ajatusten juoksua. Teksti etenee kuin ihmisen ajatukset, ja esimerkiksi välimerkit voidaan jättää pois.

tajunnanvirtatekniikka =

Поток сознания

Tajunnanvirtatekniikassa voidaan kulkea ajassa tulevaisuuteen sekä menneeseen. Tekniikassa kerronta voi haarautua moneen eri suuntaan.

tulevaisuus

mennyt; *haarautua*

Tajunnanvirtatekniikassa voidaan kuvata esimerkiksi assosiaatiota: henkilö näkee puun huojuvan rannalla ja hän assosioi sen lapsuuden lomapäivään, huojuviin puihin ja siihen, mitä tapahtui eräänä päivänä uimarannalla.

assosiaatio

huojuva; *assosioida*

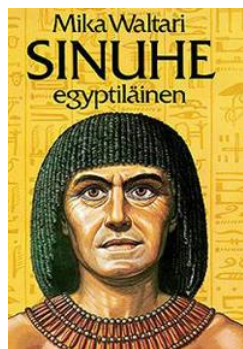
Esimerkiksi Volter Kilven romaanissa *Alastalon salissa* (1933) käytetään tajunnanvirtatekniikkaa ja hidastetaan kerrontaa äärimilleen.

Romaanissa käytetään esimerkiksi 70 sivua siihen, kun kerrotaan miten henkilö kävelee huoneen poikki ja valitsee itselleen piipun.

Modernismiin kuuluu myös järjenvastaisen eli absurdin kuvaus.

Absurdeja kauhunäkyjä kuvaa erityisesti esimerkiksi Franz Kafka romaaneissaan *Muodonmuutos* (1915) sekä *Oikeusjuttu* (1925).

Modernismin näkökulma siirtyy yhteiskunnan kuvaamisesta yksilön ja tämän oman subjektiivisen kokemuksen kuvaamiseen.

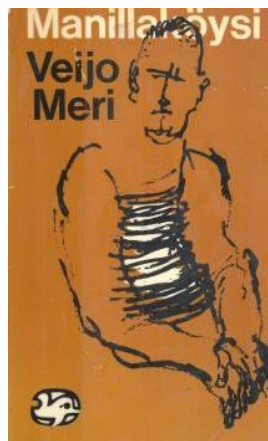

Suomalaisessa modernismissä näkyy erityisesti sotien vaikutus.

Traumaa käsiteltiin kirjallisuudessa monella eri tavalla.

Vaikka Mika Waltarin *Sinuhe egyptiläinen* (1945) sijoittuu muinaiseen Egyptiin, voidaan se tulkita sodanjälkeisen pessimismin kuvauksena.

Kuten Waltarin *Sinuhe* myös Veijo Meren *Manillaköysi* (1957) on allegorinen romaani sodasta. Romaanissa kotiin palaava sotilas salakuljettaa mukanaan löytämänsä köyden, jonka hän on sitonut kehonsa ympäri. Köysi melkein puristaa hänet tajuttomaksi. Kotona vaimo leikkaa köyden poikki. **Mitä köysi tarkoittaa?**

Tove Janssonin Muumi-romaanit uudistivat lastenkirjallisuutta.

Enää lastenkirjat eivät olleet vain lapsille, vaan ne tarjosivat sisältöä ja ajateltavaa myös aikuisille lukijoille. Esimerkiksi romaani *Taikatalvi* (*Trollvinter*, 1957) kertoo Muumipeikon seikkailusta talvisessa Muumilaaksossa. Aikuinen lukija löytää

romaanista yksinäisyyden, aikuistumisen ja kuoleamisen teemoja.

ääri-

piippu

subjektiivinen kokemus

muinainen

sodanjälkeinen; pessimismi

allegorinen = vertauskuvallinen

salakuljettaa; sitoa

puristaa; tajuton

Modernismin avainsanat

Sodan vaikutus

Teoksissa näkyy maailmansotien aiheuttama ahdistus.

Epäjohdonmukainen juoni

Modernismin teoksissa ei ole selkeää ja loogista juonta.

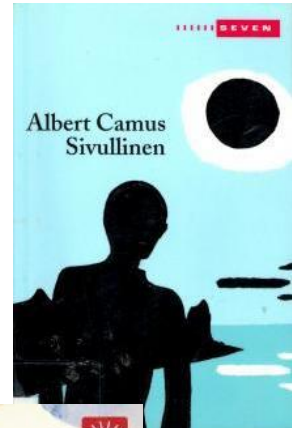
Yksilön näkökulma

Teoksissa on usein yksilöllinen näkökulma, jota kuvataan esimerkiksi tajunnanvirtatekniikalla.

Absurdi maailma

Modernismin teosten henkilöt elävät järjettömässä maailmassa. Heidän elämänsä on sekavaa ja he ovat eksyksissä.

lähde: Särmä Tietokirja, s. 222-232

Kertauskysymyksiä (Vastaa pedanetissä!)

- 1) Mitä romantiikan ja kansallisromantiikan aikana ihannoitiin?
- 2) Nimeä yksi romantiikan ajan kirjailija ja hänen romaaninsa. Kerro miksi hänen romaaninsa edustaa romantiikkaa.
- 3) Miten realismin tyyliero eroaa romantiikasta?
- 4) Mikä on realismin kirjailijan tehtävä?
- 5) Miten modernismi liittyy ensimmäiseen ja toiseen maailmansotaan?
- 6) Miten modernismi eroaa realismista?

